

hovedet gøres, er jo vel sagtens til syvende og sidst i alle kultiverede Lande kun een, nemlig at opretholde og udvikle et civiliseret Liv. Men skal et civiliseret Liv opretholdes og udvikles ikke blot for dem, som ere Arbejdsgivere, men ogsaa for alle andre — og jeg antager dog, at Almenvellet er interesseret i, at det civiliserede Liv kommer til at omfatte alle — er det klart, at da maa Arbejdet ogsaa indskrænkes saa vidt, at det ikke kommer til at faa akkurat den modtagne Virkning af den, det skulde have, idet det kommer til at virke ødelæggende paa dem, som udføre Arbejdet, hvad der jo ogsaa er paapeget af den ærede Ordfører for Forslagsstillerne. Det skulde jo dog være Maalet at opretholde Sundheden, men saa maa der, som sagt, af denne Grund ogsaa en Begrænsning til. De menneskelige Kræfter, den menneskelige Arbejdsevne, har jo dog sine Grænser, der er en Grænse, ud over hvilken der ikke kan gaaes, uden at Mennesket tager Skade deraf. Det er jo kun saa Dage siden, at vi her i vort Ansigts Sved lovgav om den almindelige Dplysning: Vi behandlede jo Skoleloven paa alle Vedder og Kanter, og de mangfoldige, som talte om denne Sag, vare jo opblammede af en hellig Iver for, at Menneskebørnene skulde faa en saa grundig og god Dplysning og Undervisning som muligt, naturligvis af den simple og enefte Grund, antager jeg, at man havde paa Fornemmelser og var enig med sig selv om, at et godt ophøst Menneske var lykkeligere end et uoplyst. Men jeg antager ogsaa, at alle de mange Lovgivere tillige sagde til sig selv: Meningen er ikke den, at nu skulle Børnene fra 6 til 13—14 Aars Alderen herses igennem efter alle Kunstens Regler og blive oplyste over en lav Stok, og saa skal det være forbi, naar Trettenaaralderen er kommen. Meningen er ganske sikkert den, at det kun er det til Grund liggende Arbejde, der skal gøres i Børneskolen, at der der kun skal lægges en saadan Grund, at vedkommende selv kan bygge videre derpaa, naar Skoletiden er forbi. Men saa er der endnu en Ting, som der her maa regnes med, og det er, at skal det blive til noget, skal Skoleundervisningen bære Frugt, naar Skoletiden er endt, maa der, selv om Skoleundervisningen er aldrig saa god, levnes de vedkommende en Ting, og det er Tid til at bygge videre paa den Undervisning, de have faaet. Jeg ved nok, at man vil sige, at der er saamænd Tid nok, men det forekommer mig dog — og jeg sender noget til, hvorledes Arbejderne have det, fordi jeg selv er opdraget i et Arbejderhjem — at den Tid

der blev tilovers, til at læse og skrive, kort sagt, til at arbejde paa sin aandelige Udvikling, blev ret kort. Jeg kan mindes fra den Tid, da jeg selv var Arbejder, at naar jeg kom hjem og havde arbejdet Nat og Dag, var jeg ikke videre stiftet til at arbejde med Anden; det, jeg trængte mest til, var at sove — at sige, naar jeg havde spist. Men, som sagt, skulle vi kunne faa noget videre ud af at arbejde paa Dplysningens Fremme, maa der levnes Arbejderne Tid til at bygge videre paa den Grund, de have faaet lagt i deres udmærkede Skoletid. Som den ærede Ordfører nævnte, er en Begrænsning af Arbejdstiden heller slet ikke noget nyt. Han henviste der til Lovgivningen derom i England, hvor den jo strækker sig over det meste af det indeværende Aarhundrede, lige fra dets Begyndelse, om jeg er rigtig underrettet, til den Dag i Dag, stadig gaaende ud paa at presse Arbejdstiden længere ned. Kravet rejstes til at begynde med, fordi Arbejderne bleve overlædse, saa at der ikke levnedes dem Tid til andet end til at sove, og det er jo som sagt for lidt. Nu ved jeg nok, at man vil sige, at denne Lovgivning kun omfatter Kvinder og Børn, men naar den omfatter Kvinder og Børn, indser jeg i Grunden ikke, hvorfor den ikke ogsaa kunde omfatte Mænd. Jeg indser det i Sandhed ikke, og det vilde, jeg vil ikke sige glæde mig, men interessere mig, om nogen kunde føre et fyldestgørende Bevis for, at det, som er gavnligt for Kvinder og Børn, skulde være skadeligt for Mænd. Jeg er ikke tilbøjelig til at tro, at et saadant Bevis laaber sig føre. Den Indvending vil ogsaa blive gjort, at den kortere Arbejdstid vilde give mindre Arbejdshjælp, at Produktionen vilde blive indskrænket osv. Hvad der foreligger om denne Sag — i hvert Fald det, som jeg har haft Lejlighed til at gøre mig bekendt med — vidner imidlertid ikke til Fordel for denne Aastand. Saa vidt jeg erindrer, foreligger der en Erklæring — jeg kan huse, at en saadan er gaaet gennem Bladene i sin Tid — fra en stor engelsk Fabrikant, der havde indført 8 Timers Arbejdsdagen i sin Bedrift, og han erklærer, at han faar i det mindste lige saa meget Arbejde udført i de 8 Timer som tidligere i den længere Tid. Mindes jeg ret, havde for et Par Aar siden ogsaa det engelske Centrum, der førtes af den nuværende Minister Chamberlain, sikkert nok 8 Timers Arbejdsdagen paa sit Program. Jeg nævner dette, fordi det forekommer mig, at naar de Folk derovre, der vel sagtens have haft større og rigere Lejlighed til at besatte sig med dette Spørgsmaal end vi her til Lands, kunde sætte dette Punkt paa deres Program,